

Dr. sc. **Zoran Klarić**, docent
Odjel za pomorstvo Sveučilišta u Rijeci
Studentska 2, Rijeka

Prethodno priopćenje
UDK: 913:33(100):656.61

POMORSKA REGIONALIZACIJA SVIJETA

Autor najprije utvrđuje kriterije opće regionalizacije svijeta (privredna osnova, gospodarski i politički čimbenici) i posebne regionalizacije za potrebe pomorstva. Zatim detaljnije preispituje pojedine svjetske regije i izvodi korekcije i preciziranja u skladu s gospodarskim i političkim promjenama i novim spoznajama. Na kraju rezimira nove elemente regionalizacije s obzirom na regionalizaciju koju je proveo Nikola Stražičić.

1. UVOD

Osnovni oblik sistematizacije znanja pri proučavanju različitih pojava u geografiji provodi se prema prostornom, odnosno zemljopisnom načelu. To znači da se unutar svake veće zemljopisne cjeline izdvaja više manjih cjelina s posebnim obilježjima, koje se obično nazivaju regijama. Regije se mogu izdvajati na temelju prirodnih ili društveno-gospodarskih obilježja, ali i kombinacijom jednih i drugih, ovisno o različitim potrebama.

Prigodne regije izdvajaju se na temelju najvažnijih sastavnica prirodne osnove kao što su reljef, vode, klima, biljni pokrov, tlo, ekološka osjetljivost itd. Na temelju društveno-gospodarskih obilježja regije se najčešće izdvajaju ovisno o raširenosti određenih gospodarskih grana (različite poljoprivredne i industrijske regije, turističke regije i sl.) ili ovisno o središnjim funkcijama pojedinih naselja (nodalno-funkcionalne regije), iako se regije mogu izdvajati npr. i prema osobitostima povijesno-zemljopisnog razvoja, značajkama stanovništva itd. Poseban je oblik regionalizacije izdvajanje upravnih regija, čime se nastoji objediniti regionalnu podjelu tako da najviše odgovara pojedinim dijelovima zemlje i državama kao cjelinama. Budući da je na nastajanje gospodarskih struktura i država presudan utjecaj imala prirodna osnova, ona se smatra temeljem svih regionalizacija. Važno je i to da se prirodne regije gotovo uopće ne mijenjaju tijekom vremena. Nasuprot tome, u gospodarskim i funkcionalnim regijama prisutne su spore, ali stalne promjene, a upravne se regije, poglavito zbog političkih razloga, znaju često mijenjati.

Kako je pomorstvo u osnovi gospodarska djelatnost tercijarnog sektora¹, pomorska regionalizacija mogla bi se provoditi na temelju raširenosti pomorstva kao gospodarske grane. No, budući da pomorska geografija, prema svojoj definiciji, proučava prirodno-zemljopisne uvjete i društveno-gospodarske čimbenike razvoja pomorskih djelatnosti u prostoru², očito je da pomorska regionalizacija mora voditi računa i o prirodnim uvjetima, dakle činiti kombinaciju izdvajanja regija prema prirodnim i društveno-gospodarskim obilježjima. Pod prirodnim obilježjima u prvom se redu razumijeva vođenje računa o primarnoj orijentaciji pojedinih država na određene oceane i mora, društveno-gospodarska obilježja ponajprije se odnose na poštovanje državnih granica pojedinih država i jačinu lučkog prometa na pojedinim obalnim pročeljima.

Na temelju tih postavki N. Stražičić razvrstao je države svijeta u petnaest regija u skladu sa zahtjevima pomorstva kao gospodarske grane, dakle proveo je pomorsku regionalizaciju svijeta³. Autor ovog rada polazi od istih zadanih postavki pomorske regionalizacije, zbog čega između dviju regionalizacija nema velikih razlika. Stoga su određene razlike koje će se podrobnije obrazložiti u nastavku, tek manjim dijelom posljedica suvremenih promjena, a većim dijelom vlastita viđenja koja više ističu važnost konzistentnosti pojedinih pomorskih regija s općezemljopisnog i političko-ekonomskog aspekta (vidjeti tablicu 1. i sliku 1.).

2. POMORSKE REGIJE SVIJETA

U skladu s primarnom orijentacijom na pojedine oceane i mora kao osnovnim kriterijem za određivanje pomorskih regija, pojedinačne regije možemo svrstati u tri velike cjeline s obzirom na gravitaciju prema trima oceanima – Atlantskom, Indijskom i Tihom. Unutar te tri cjeline izdvaja se četrnaest odnosno petnaest posebnih pomorskih regija – sedam atlantskih (Euroazijsko-afričko Sredozemlje, Rusija i crnomorske zemlje, Atlantska Europa, Afričke zemlje na Atlantiku, Angloamerika, Američko Sredozemlje i Južnoameričke zemlje na Atlantiku), tri na Indijskom oceanu (Afričke zemlje na Indiku, Zemlje Crvenog mora i Perzijskog zaljeva te Azijske zemlje na Indiku), četiri tihooceanske pomorske regije (Australijsko Sredozemlje, Azijsko Pacifičko pročelje, Australija i Oceanija te Južnoameričke zemlje na Pacifiku), dok se nenaseljeni antarktički prostor izdvaja kao posebna cjelina marginalnoga gospodarskog i pomorskog značenja.

S obzirom na regionalizaciju N. Stražičića, glavne se razlike odnose na spajanje Australije i Oceanije u jednu pomorsku regiju te na pridruživanje regiji Ruske federacije i kaspijsko-srednjoazijskih zemalja i ostalih crnomorskih zemalja te, primjereno tome, preimenovanje u regiju Rusija i crnomorske zemlje. Naime, prilikom izdvajanja pojedinih regija, primarno se vodilo računa o konzistentnosti pojedinih cjelina te o njihovoj pomorskoj važnosti, zbog čega su predložene pomorske regije razmjerno slične veličine i populacijskog obuhvata. Ipak, zbog različite pomorske važnosti

¹ Prema N. Strižičić, Pomorska geografija svijeta, Školska knjiga, Zagreb 1996., str. 3., pomorstvo u širem smislu obuhvaća sve vrste djelatnosti vezane za korištenje mora kao prometnog medija i izvora prirodnih dobara. Iako na taj način u pomorstvo spadaju ribarstvo i marikultura kao primarne, te brodogradnja kao sekundarna djelatnost, glavnina pomorstva ipak se odnosi na tercijalni sektor djelatnosti u koji spadaju brodarstvo, pomorska trgovina, lučki promet i nautički turizam.

² Isto., str. 3.

³ Isto, str. V.–X.

pojedinih dijelova svijeta, ponekad se izdvajaju regije razmjerno velike površine koje gravitiraju malim morima (Rusija i crnomorske zemlje primarno orijentirane na malo Crno more), ali i prostorno i osobito populacijski razmjerno male regije koje se odnose na prostrane morske površine (Australija i Oceanija koja obuhvaća najveći dio Pacifika, ali i regija Južnoameričke zemlje na Pacifiku).

U svrstavanju pojedinih država u određene regije, autor se držao istih načela kao i N. Stražičić, što znači da je odlučujuću važnost imala osnovna orijentacija priobalnih prostora na određena mora i oceane, a u slučaju kontinentski izoliranih država, pripadnost luka kojima se te države primarno koriste. Tako je npr. Francuska, usprkos posjedovanju sredozemne obale s najvećom lukom Marseilleom, zbog pretežito atlantske orijentacije, svrstana u Europsko atlantsko pročelje, jednako kao i kontinentski izolirana Češka, koja glavninu svojih pomorskih veza sa svijetom ostvaruje preko njemačke atlantske luke Hamburg.

Tablica 1. Osnovni podaci o pomorskim regijama svijeta

pomorska regija	površina regije km ²		broj stan. 1997. u tis.		st. na km ²	BDP p/c u US \$ 95.	trg. mor. 1997. u 000 BT	
	ukupno	%	ukupno	%	ukupno	%	ukupno	%
1. Euroazijsko-afričko Sredozemlje	7.811.680	5,2	364.329	6,2	47	(8.385)	87.589	18,6
2. Rusija i crnomorske zemlje	22.449.394	15,0	315.554	5,4	14	(1.899)	14.401	3,1
3. Atlantska Europa	3.270.818	2,2	321.660	5,5	98	21.191	50.260	10,7
4. Afričke zemlje na Atlantiku	14.307.816	9,6	330.045	5,6	23	(404)	58.950	12,5
5. Angloamerika	21.657.568	14,5	297.207	5,1	14	25.891	14.531	3,1
6. Američko Sredozemlje	4.775.965	3,2	227.098	3,9	48	(2.621)	123.643	26,2
7. Južnoameričke zemlje na Atlantiku	12.349.550	8,3	210.531	3,6	17	(4.330)	4.754	1,0
8. Afričke zemlje na Indiku	6.995.221	4,7	204.756	3,5	29	(903)	613	0,1
9. Zemlje Crvenog mora i Perzijskog zaljeva	9.108.084	6,1	241.859	4,1	27	(1.561)	8.720	1,9
10. Azijske zemlje na Indiku	5.698.549	3,8	1.339.199	22,9	235	(421)	8.321	1,8
11. Zemlje Australazijskog Sredozemlja	3.816.799	2,6	460.880	7,9	121	(1.381)	35.467	7,5
12. Zemlje Azijskog paciifičkog pročelja	11.739.99	7,9	1.448.348	24,8	123	(4.770)	53.287	11,3
13. Australija i Oceanija	8.507.029	5,7	29.301	0,5	3	(14.696)	10.1006	2,3
14. Južnoameričke zemlje na Pacifiku	3.425.503	2,3	58.819	1,0	17	(2.437)	707	0,1
15. Antarktika	13.268.069	-	-	-	-	-	-	-
Svijet ukupno	149.199.837	100,0	5.849.586	100,0	39	(5.137)	471.349	100,0

Rijetka odstupanja od ovog osnovnoga pravila uvjetovanja su gospodarstvo-političkim razlozima, napose ako bi striktno poštivanje načela pomorske orijentacije bitno narušavalo konzistentnost pojedinih cjelina. Zbog potreba izdvajanja više pomorskih regija unutar pojedinih oceanskih cjelina, većina pomorskih regija odnosi se na prostor jednog kontinenta, a često se i poklapa s općim velikim zemljopisnim cjelinama, iako ima i pomorskih regija koje obuhvaćaju dijelove različitih kontinenata. Stoga će se u nastavku detaljnije obrazložiti razlozi svrstavanja određenih država u pojedine pomorske regije, s naglaskom na prijelaznim prostorima.

Euroazijsko-afričko Sredozemlje

Pomorska regija Euroazijsko-afričko Sredozemlje čini oko 5–6 posto svjetske površine i broja stanovnika, a s prosječnim društvenim proizvodom od 8.385 US \$ po stanovniku, nešto je iznad svjetskog prosjeka. Pomorska važnost Euroazijsko-afričkog Sredozemlja nadmašuje njegovo prostorno, populacijsko i gospodarsko značenje, jer u njega spada "Grčka kao zemlja s najvećom svjetskom trgovačkom flotom" te dvije važne države "jeftine zastave" – Cipar i Malta. Usprkos velikom pomorskom prometu (Sueski kanal), na Sredozemnom moru nema mnogo velikih luka – najveća je Marseille sa 91.000.000 tona na godinu, dok su više od 40.000.000 tona imale još samo dvije talijanske luke – Genova i Trst.

Euroazijsko-afričko Sredozemlje odnosi se na gotovo sve zemlje koje izlaze na Sredozemno more ili se pretežno koriste njegovim lukama, osim prostora oko Crnog mora, koji zbog gravitacije velikog broja zemalja zaslužuje izdvajanje u posebnu pomorsku regiju. Zbog obuhvata triju kontinenata, logična je unutarnja podjela Euroazijsko-afričkog Sredozemlja na europsko, azijsko i afričko sredozemno pročelje. Europsko sredozemno pročelje obuhvaća dvadeset zemalja, od kojih deset (Španjolska, Gibraltar, Monako, Italija, Malta, Slovenija, Hrvatska, SR Jugoslavija, Albanija i Grčka) ima, a deset (Andora, San Marino, Vatikan, Švicarska, Lihtenštajn, Austrija, Mađarska, Slovačka, Bosna i Hercegovina i Makedonija) nema izravan izlaz na Sredozemno more. U sredozemne zemlje nije uvrštena Francuska, budući da ima veći broj velikih luka i dulju obalu na otvorenom Atlantskom oceanu. Istodobno je u Europsko Sredozemlje uvrštena Španjolska, koja ima razmjerno dugu atlantsku obalu, ali se njezina sredozemna obala ističe snažnijim lučkim prometom i većom gospodarskom važnošću.

Azijsko sredozemno pročelje odnosi se na Tursku i pet tzv. levantskih zemalja (Cipar, Sirija, Libanon, Izrael te zavisni teritorij Palestina i Gaza). Iako raspolaze prostranim crnomorskim pročeljem, tursko sredozemno pročelje ima veću pomorsku važnost. Istodobno je Jordan zbog jedinog izlaza na otvoreno more preko luke Aqaba na Crvenome moru uvršten u zemlje Crnog mora i Perzijsko-arapskog zaljeva, iako geopolitički pripada prostoru Levanta. Afričko sredozemno pročelje obuhvaća četiri prostorno velike zemlje – Egipat, Libiju, Tunis i Alžir. Usprkos obali na Sredozemnom moru, Maroko je, zbog veće važnosti atlantske obale, uvršten u pomorsku regiju Afričke zemlje na Atlantiku.

Rusija i crnomorske zemlje

Rusija i crnomorske zemlje sa 15 posto površine čine prostorno najveću pomorsku regiju svijeta. No, s obzirom na svega 5 posto udjela u stanovništvu, 3 posto u svjetskoj floti i prosječan društveni proizvod od 1.900 US \$, jasno je da gospodarska i pomorska važnost ovog prostora nije u skladu s njegovom veličinom. Jedina je

gospodarski i pomorski značajnija država ovog prostora Rusija. Zbog primarno kontinentalne orijentacije cjelokupne regije, ovdje nema važnijih luka – više od 40.000.000 tona imale su samo Novorossijsk kao najveća ruska, i Odesa kao najveća ukrajinska luka. Od pet ruskih obalnih pročelja (Crnomorsko, Baltičko, Arktičko, Pacifičko i Kaspijsko), najveći promet ima upravo crnomorsko pročelje, što zbog blizine gospodarski najvažnijih dijelova Rusije, što zbog korištenja ruskih luka od kontinentskih izoliranih zemalja u neposrednom okruženju. Crno more čini jedini izlaz na more Ukrajine i Gruzije, a njegovim se lukama pretežno koristi i većina država nastalih raspadom SSSR-a.

Pomorska regija Rusija i crnomorske zemlje odlikuje se mnoštvom zajedničkih gospodarskih značajki, jer dvanaest od četrnaest država te regije čini jedinstvenu gospodarsku cjelinu zemalja ZND-a (Zajednica neovisnih država). Izdvajaju se tri subregije: Rusija kao zasebna cjelina, Europsko crnomorsko pročelje i Azijsko crnomorsko pročelje. Europsko crnomorsko pročelje obuhvaća Bugarsku, Rumunjsku i Ukrajinu te kontinentski izolirane Moldaviju i Bjelorusiju⁴. Azijsko crnomorsko pročelje odnosi se samo na Gruziju, no tu spadaju još kontinentski izolirane kavkaske zemlje – Armenija i Azerbajdžan, te pet srednjoazijskih zemalja – Kazahstan, Turkmenija, Uzbekistan, Kirgizija i Tadžikistan.

Europsko atlantsko pročelje (Atlantska Europa)

Sa svega dva posto udjela, Atlantska je Europa prostorna najmanja pomorska regija svijeta, a ni s udjelom od 5,5 posto u svjetskom stanovništvu ne spada u populacijski značajnije dijelove svijeta. Ipak, razmjerno gusta naseljenost od oko 100 stanovnika na četvorni kilometar, visok društveni proizvod od prosječno 22.000 US \$ po stanovniku na godinu (najviše u svijetu nakon Angloamerike) te 11 posto udjela u svjetskoj floti, svjedoči da se radi o gospodarski i pomorski veoma važnom dijelu svijeta.

Uzmemo li u obzir da je stvarna flota europskih atlantskih zemalja i veća zbog činjenice da većina država znatan dio svoje flote vodi pod zastavama pogodnosti te da tu teče snažan pomorski promet, možemo slobodno reći da se radi o jednoj od najvažnijih pomorskih regija svijeta. Naime, na europskim atlantskim obalama smještena je druga najveća svjetska luka Rotterdam u Nizozemskoj s godišnjim prometom od 285.000.000 tona te još šest velikih luka s prometom većim od 50.000.000 tona – Antwerpen u Belgiji, Hamburg u Njemačkoj, Le Havre u Francuskoj, Amsterdam u Nizozemskoj i London u Engleskoj, a Francuskoj pripada i najveća sredozemna luka Marseille.

Europsko atlantsko pročelje odnosi se na europske zemlje orijentirane na otvoreni Atlantski ocean, s time da su mu priključene i Baltičke zemlje, jer se radi o premalom te pomorski nedovoljno važnom prostoru za oblikovanje posebne regije. Unutar Atlantske Europe izdvaja se europsko atlantsko pročelje u užem smislu, koje čini šest otočnih zemalja i teritorija (Irska, Ujedinjeno Kraljevstvo, Kanalski otoci, Man, Farski otoci i Island), šest zemalja s izravnim izlazom na Atlantik (Norveška, Njemačka, Nizozemska, Belgija, Francuska i Portugal) te dvije kontinentski izolirane

⁴ Bjelorusija se u gotovo podjednako mjeri koristi i baltičkim lukama, no zbog bolje riječne veze Dnjeprom do Crnog mora i jačih gospodarskih veza s Rusijom i Ukrajinom, uvrštena je u Crnomorske zemlje.

zemlje koje gravitiraju europskim atlantskim lukama (Luksemburg i Češka)⁵. U atlantske zemlje nije uvrštena Španjolska, kojoj je važnije sredozemno pročelje, ali jest Francuska koja izlazi i na Sredozemlje, ali je primarno orijentirana izravno na Atlantik.

Subregiju baltičkih zemalja čini sedam država, od kojih dvije (Danska i Švedska) imaju i izravan izlaz na Sjeverno more, te izrazito atlantski orijentirana Njemačka. Samo na Baltičko more izlaze Finska, Poljska te tri male baltičke republike – Estonija, Latvija i Litva. Izlaz na Baltik ima i Rusija, no ruska baltička obala, usprkos nekoć velikoj važnosti, danas prometom zaostaje ne samo za crnomorskom, nego i za pacifičkom obalom Rusije.

Afričke zemlje na Atlantiku

Afričko atlantsko pročelje obuhvaća oko deset posto površine i šest posto svjetskog stanovništva, što ga čini jednom od većih pomorskih regija. Ipak, gospodarska i pomorska važnost ovog prostora vrlo je malena, jer je s prosječnim društvenim proizvodom od svega 400 US \$ po stanovniku na godinu, ovo najzaostaliji dio svijeta. Povrh toga, ovdje praktički nema ni jedne svjetski značajnije luke – jedine dvije veće luke s oko 30.000.000 tona tereta u godini pretežito su naftne luke Port Harcourt i Sapele/Warri u Nigeriji. Razmjerno visok udio od oko 12 posto svjetske flote samo je prividan, jer se to odnosi gotovo isključivo na Liberiju kao jednu od najznačajnijih zastava pogodnosti. Afričko atlantsko pročelje obuhvaća 29 afričkih zemalja podijeljenih u tri subregije – Sjeverozapadna Afrika, Zemlje Gornje Gvineje ili Zapadna Afrika i zemlje Donje Gvineje ili Jugozapadna Afrika. Sjeverozapadna Afrika obuhvaća samo tri zemlje – Maroko, Zapadnu Saharu i Mauritaniju, koje su zbog dominacije arapsko-berberske kulture i blizine Sredozemlja fizionomski veoma slične zemljama Afričkoga sredozemnog pročelja⁶.

Subregiju Gornje Gvineje čini dvanaest zemalja subsaharske Afrike s izravnim izlazom na Atlantik (Kapverdski otoci, Senegal, Gambija, Gvineja Bisao, Gvineja, Sjeverna Leone, Liberija, Obala Bjelokosti, Gana, Togo, Benin i, najveća, Nigerija), te četiri kontinentski izolirane zemlje – Mali, Burkina Faso, Niger i Čad. Subregiju Donje Gvineje čini devet zemalja s izravnim izlazom na Atlantik (Kamerun, Ekvatorijalna Gvineja, Sao Tome i Principe, Gabon, Kongo, DR Kongo, Angola, Namibija i teritorij Sveta Helena). Namibija i Sveta Helena gospodarski su snažno povezane s Južnoafričkom Republikom, koja također izlazi na Atlantik, ali je ipak pretežno orijentirana na Indijski ocean. Jedina je država ovoga dijela Atlantske Afrike bez izlaza na more Srednjoafrička Republika.

⁵ U pomorskoj regionalizaciji N. Stražičića, Češka je pridružena srednjoeuropskim zemljama orijentiranim pretežno na Sredozemlje. Kako je danas Češka kao država uglavnom orijentirana na Njemačku, posebice u pomorskom smislu (izrazita orijentacija na njemačku luku Hamburg), pridružena je zemljama Atlantske Europe.

⁶ U pomorskoj regionalizaciji N. Stražičića, Kapverdski otoci pribrojeni su subregiji Sjeverozapadne Afrike, no autor se opredijelio na pridruživanje ove države subregiji zemalja Gornje Gvineje zbog sličnih fizionomskih značajki te gospodarske povezanosti, napose s državom Gvineja Bisao.

Angloamerika

Iako su praktički odnosi samo na dvije zemlje, Kanadu i Sjedinjene Američke Države (SAD), Angloamerika je s blizu 15 posto udjela u svjetskoj površini najveća pomorska regija nakon Rusije i crnomorskih zemalja. Razmjerno malen udio u svjetskom stanovništvu od svega pet posto upućuje na razmjerno rijetku naseljenost (svega 14 stanovnika na četvorni kilometar), ali zato svakako najviši prosječni društveni proizvod od čak 25.000 US \$ po stanovniku u godini pokazuje da se radi o gospodarski najrazvijenijem dijelu svijeta. Malen udio u svjetskoj floti od svega 3 posto ne pokazuje stvarno stanje, jer se znatan dio flote SAD-a i Kanade nalazi pod zastavama pogodnosti.

Pomorsko značenje Angloamerike veoma je veliko, jer u SAD-u postoji sedam, a u Kanadi jedna luka s prometom većim od 50.000.000 tona, s time da je najveća, lučki kompleks South Louisiana-New Orleans, s blizu 300.000.000 tona, jedan od najvećih lučkih kompleksa u svijetu. No, od tih osam luka, samo se tri odnose na otvoreni Atlantik (Philadelphia, Virginia Ports i New York), dok se luke New Orleans, Corpus Christi i Houston zapravo nalaze na obalama Američkog Sredozemlja, a preostale dvije velike luke (Los Angeles-Long Beach i Vancouver) na pacifičkoj obali tih dviju zemalja.

Angloamerika je najjednostavnija pomorska regija koja se potpuno poklapa sa zemljopisnom regijom Angloamerike i u koju osim SAD-a, kao najvažnije države, i isto tako važne Kanade, spadaju još samo tri mala otočna posjeda u Atlantskom oceanu – Grenland, Sain Pierre i Miquelon i Bermuda. Usprkos posjedovanju pomorski dobro valorizirane pacifičke obale, većina gospodarstva i pomorskog prometa Kanade i SAD-a gravitira atlantskoj obali, zbog čega se cijela Angloamerika i svrstava u atlantski prostor.

Američko Sredozemlje

Američko Sredozemlje obuhvaća prostor između Sjeverne i Južne Amerike, te na križanju pomorskih putova između Meksičkog zaljeva, Karipskog mora i otvorenog Atlantika, a zahvaljujući Panamskom kanalu i Tihom oceanu. Mnoštvo otoka i država te intenzivan pomorski promet u punoj mjeri opravdavaju naziv Američko Sredozemlje. Pomorsku važnost potvrđuje i najveći udio u svjetskoj floti od čak 26 posto, iako se to uglavnom odnosi na zastave pogodnosti – Panamu kao najznačajniju u svijetu, te isto tako značajne male otočne države – Bahama, Sveti Vincent i Grenadini i Antigua.

Ipak, ova je pomorska regija s oko 3–4 posto udjela u površini i stanovništvu razmjerno mala, a s obzirom na prosječan društveni proizvod od 2.600 US \$ po stanovniku, ne spada ni u razvijenije dijelove svijeta. Slično Euroazijsko-afričkom Sredozemlju zbog Sueskog kanala, pomorski promet Američkog Sredozemlja vrlo je intenzivan zbog Panamskog kanala, no ni tu nema mnogo velikih luka. Osim četiri najveće luke Meksičkog zaljeva (New Orleans-South Louisiana, Corpus Christi, Houston i Tampa) u SAD-u i Angloamerici, više od 40.000.000 tona prometa na godinu imala je jedino meksička naftna luka Pajaritos.

Pomorska regija Američko Sredozemlje sastoji se od tri subregije: Zemalja Prevlake ili Srednje Amerike u užem smislu, zatim Antilskih zemalja, poznatih i kao Zapadna Indija, dok treću subregiju čine zemlje Južne Amerike koje gravitiraju Američkom Sredozemlju. Na Prevlaci se nalazi osam zemalja, od kojih šest

(Meksiko, Gvatemala, Honduras, Nikaragva, Kostarika i Panama) imaju izlaz i na Atlantski i na Tihi ocean, iako je u svim zemljama, osim donekle Paname, znatno važnije atlantsko obalno pročelje. Država Belize ima izlaz samo na Atlantski, a Salvador samo na Tihi ocean. Kako se radi o jedinstvenoj geopolitičkoj cjelini vrlo sličnih fizionomskih obilježja, u slučaju Salvadora provedeno je jedino bitnije odstupanje od osnovnih načela pomorske regionalizacije te je Salvador, usprkos izlazu samo na Pacifik, uvršten u Američko Sredozemlje.

Antili obuhvaćaju ukupno 21 zemlju i teritorij. Od toga se osam zemalja odnosi na Velike Antile i okolne otoke (Kuba, Haiti, Dominikanska Republika, Portoriko, Jamajka, Kajmanski otoci, Bahama te otoci Turks i Caicos), a čak 13 država i teritorija od svega 7.000 četvornih kilometara velik prostor Malih Antila (Američki i Britanski Djevičanski otoci, Anguilla, Sveti Kristofer i Nevis, Antigua i Barbuda, Monserrat, Guadeloupe, Dominika, Martinique, Sveta Lucija, Barbados i Sveti Vincent i Grenadini i Grenada). Karipsko pročelje Južne Amerike čine Kolumbija i Venecuela te tri male otočne države ispred obala Venezuele Aruba, Nizozemski Antili i Trinidad i Tobago. Pritom Kolumbija posjeduje izlaz i na Tihi ocean, ali manjega gospodarskog značenja od Karipske obale Američkog Sredozemlja.

Južnoameričke zemlje na Atlantiku

Posljednja među atlantskim pomorskim regijama, Južnoameričko atlantsko pročelje, obuhvaća oko osam posto površine i oko četiri posto svjetskog stanovništva, što je čini jednom od većih, ali slabije naseljenih pomorskih regija. Gospodarska i pomorska važnost ovog prostora razmjerno je malena – društveni proizvod od 4.300 US \$ po stanovniku u godini odgovaara svjetskom prosjeku, dok udio od 1 posto u svjetskoj floti svjedoči o slaboj pomorskoj orijentaciji. Lučki promet intenzitetom nadmašuje pomorsko značenje regije, ponajviše zbog snažnoga izvoza željezne rude iz Brazila. Stoga se i dvije najveće luke ovog prostora, s prometom većim od 50.000.000 tona, odnose na brazilske luke za izvoz željezne rude – Tubarao i Sao Luis-Itaqui, a i ostale veće luke pripadaju Brazilu kao populacijski, gospodarski i pomorski najznačajnijoj zemlji ove pomorske regije.

Južnoameričko atlantsko pročelje obuhvaća osam zemalja i teritorija, od čega sedam (Gvajana, Surinam, Francuska Gvajana, Brazil, Urugvaj, Argentina i Falklandski otoci) ima izravan izlaz na Atlantik, a samo je Paragvaj kontinentski izolirana zemlja. Osim Brazila, veću važnost ima Argentina, dok ostale zemlje imaju malo gospodarsko i pomorsko značenje.

Afričke zemlje na Indiku

Indijskom oceanu, kao najmanjem od tri oceana, gravitiraju svega tri pomorske regije – Afričke zemlje na Indiku, Zemlje Crvenoga mora i Perzijsko-arapskog zaljeva i Azijske zemlje na Indiku. Afričke zemlje na Indiku čine oko 5 posto površine i 4 posto stanovništva svijeta, a s prosječnim društvenim proizvodom od 900 US \$ po stanovniku u godini i svega 600.000 BT registrirane flote, spadaju u gospodarski i pomorski najslabije razvijene pomorske regije. Ipak, prisutan je određen pomorski promet, koji se poglavito odnosi na izvoz ugljena iz Južnoafričke Republike (JAR) kao gospodarski najsnažnije države cijele Afrike. Tako je po prometu daleko najjača luka ove regije specijalizirani terminal za izvoz ugljena Richards Bay u JAR-u s oko 80.000.000 tona prometa na godinu.

Unutar Afričkog proćelja na Indijskom oceanu izdvajaju se dvije subregije – Južna i Istoćna Afrika. Južna Afrika obuhvaća ukupno 14 država i teritorija, od ćega se samo dvije (Južnoafrićka Republika i Mozambik) s izravnim izlazom na Indik, nalaze na afrićkom kontinentu, a preostalih šest odnosi se na otoćne države (Madagaskar, Komori, Mauricijus i Sejšeli) i teritorije (Moyotte i Reunion) u Indijskom oceanu. Bez izlaza je na more šest država (Lesoto, Svazi, Bocvana, Zimbabve, Zambija i Malavi). Južnoafrićka Republika, kao najvaŹnija država ovog prostora, ima i obalu na Atlantskom oceanu, ali je ona bitno kraća i manje vaŹna od one na Indijskom oceanu.

Subregija Istoćna Afrika uglavnom se poklapa s istoimenom zemljopisnom regijom. Tvore je dvije države s izravnim izlazom na Indijski ocean (Kenija i Tanzanija) te tri kontinentski izolirane države u njihovu zaleđu (Ruanda, Burundi i Uganda). Iako prostran izlaz na otvoreni Indijski ocean ima i Somalija, zbog fizionomsko-gospodarskih slićnosti i povezanosti sa susjednim zemljama – DŹibutijem, Eritrejom i Etiopijom, ta je država prikljućena pomorskoj regiji zemalja Crvenog mora i Perzijsko-arapskog zaljeva.

Zemlje Crvenog mora i Perzijsko-arapskog zaljeva

Pomorska regija zemlje Crvenog mora i Perzijsko-arapskog zaljeva⁷ specifićno je podrućje jedinstvenih općih i gospodarskih znaćajki. Osim Źto se odnosi na dva kontinenta, odlikuje ju izrazita dominacija arapsko-islamske kulture i velik promet naftom, koji ćini glavno obiljeŹje cjelokupna gospodarstva regije. Sama regija ćini oko 6 posto površine i 4 posto stanovnišтва svijeta i u cjelini je slabije razvijena (prosjećan drušćveni proizvod iznosi oko 1.600 US \$), no bogatstvo naftom utjećalo je na visok stupanj gospodarske razvijenosti odrećdenih zemalja, posebice Saudijske Arabije kao središnje i naftom najbogatije zemlje. Usprkos razmjerno maloj floti zemalja ovog prostora (oko 2 posto svjetske trgovaćke flote), zbog izvoza nafte obujam je pomorskog prometa vrlo velik, posebice u Perzijsko-arapskom zaljevu kao prostoru najveće koncentracije pomorskog prometa. Dva najveća naftna terminala Saudijske Arabije – Ras Tanura (najveći u svijetu) i Yanbu na Crvenome moru, te Kharg u Iranu i Mina Al Ahmadi u Kuvajtu, imali su promet veći od 50.000.000 tona.

Dvije subregije ovog prostora obuhvaćaju zemlje Crvenog mora s Adenskim zaljevom te zemlje Perzijsko-arapskog zaljeva s Omanskim zaljevom. Prostor uz obale Crvenog mora sastoji se od šest zemalja s izravnim izlazom na Crveno more i/ili Adenski zaljev, od ćega se ćetiri odnose na afrićki (Somalija, DŹibuti, Eritreja i Sudan), a dvije na azijski kontinent (Jemen i Jordan). Izdvajanjem Eritreje kao neovisne države 1993. godine, Etiopija je ostala bez vlastita izlaza na more. Subregija zemalja Perzijsko-arapskog zaljeva sastoji se od ukupno osam zemalja koje sve imaju izlaz na more, od ćega je sedam arapskih zemalja s monarhistićkim urećdenjem (Saudijska Arabija, Oman, Ujedinjeni Arapski Emirati, Katar, Bahrein, Kuvajt i Irak), a osma je islamska republika Iran.

⁷ Na većini zemljopisnih karata ovaj se zaljev spominje samo kao Perzijski zaljev, no na traŹenje arapskih zemalja, na njegovim juŹnim obalama danas se koristi kombinirani naziv Perzijsko-arapski zaljev, dok se u engleskoj literaturi ćesto nailazi samo na naziv Zaljev (Gulf).

Azijske zemlje na Indiku (Južna Azija)

S udjelom u površini svijeta od svega 4 posto, Azijske zemlje na Indiku čine prostorno razmjerno malenu regiju, no ona čini čak 22 posto svjetskog stanovništva. Iz toga je jasno da se radi o veoma gusto naseljenom prostoru – sa 235 stanovnika na četvorni kilometar, to je najgušće naseljena pomorska regija svijeta. No, kako se istodobno radi o slabo razvijenu području (prosječan društveni proizvod iznosi svega 420 US \$ po stanovniku), njegovo gospodarsko, a tako i pomorsko značenje, znatno zaostaje za populacijskom snagom. Tako je udio ove regije u svjetskoj floti iznosio svega dva posto, a i lučki promet nije osobit. Tri najveće luke ovog prostora – Bombay, Kandla i Madras, nalaze se u Indiji kao najvećoj i najvažnijoj zemlji regije i prekrcavaju na godinu svaka oko 30.000.000 tona tereta.

Pomorska regija Azijskih zemalja na Indiku uglavnom se poklapa sa zemljopisnom regijom Južne Azije ili tzv. Indijskog potkontinenta kao prostora specifičnih kulturnih, gospodarskih i drugih osobitosti. Tom prostoru pridodana je i Burma⁸, koja zemljopisno pripada Indokini, ali za razliku od ostalih zemalja Indokine orijentiranih pretežito na Pacifik, posjeduje izlaz samo na Indik. Uostalom, Burma je do stjecanja nezavisnosti bila dijelom Britanske Indije, obuhvatom gotovo identične današnjoj pomorskoj regiji Azijskog proćelja na Indiku. Od ukupno dvanaest zemalja ovog prostora, četiri najveće (Pakistan, Indija, Bangladeš i Burma) nalaze se na azijskom kopnu i imaju izravan izlaz na Indijski ocean, a pet se odnosi na uglavnom male otočne države i teritorije (Sri Lanka, Maledivi, Britanski teritorij Indijskog oceana te udaljeni australski posjedi Christmas i Cocos). Bez izravna su izlaza na Indijski ocean države Afganistan, Nepal i Butan.

Australazijsko Sredozemlje

Uz Euroazijsko-afričko i Američko postoji i Australazijsko Sredozemlje, koje obuhvaća raštrkani otočni prostor između azijskog i australskog kontinenta. S manje od 3 posto udjela u kopненоj površini svijeta, to je mala regija, a i prosječan društveni proizvod od 1.300 US \$ po stanovniku, upućuje na slabiju opću gospodarsku važnost. No, 8 posto udjela u svjetskom stanovništvu pokazuje prilično gustu naseljenost, a udio u svjetskoj floti od 7,5 posto na veliku pomorsku važnost, kao i za prethodna dva sredozemlja. Tu se križaju mnogi pomorski putovi između Azije, Australije, Afrike pa i Amerike i Europe, a tu se nalazi i najveća svjetska luka Singapur s prometom većim od 300.000.000 tona na godinu. Iako većina zemalja Australazijskog Sredozemlja primarno izlazi na Tih ocean, Indonezija i Malezija imaju kratko, ali pomorski važno obalno proćelje na Indijskom oceanu. Pritom je zanimljivo da se ne samo Singapur, nego i veličinom druga i treća luka ove pomorske regije – Port Kelang u Maleziji i naftna luka Dumai u Indoneziji (obje s prometom iznad 40.000.000 tona) nalaze u Malačkom prolazu kao spoju Tihog i Indijskog oceana.

⁸ Službeni je naziv ove države Mianmar, i može se naći u mnogim publikacijama. No, kako je u hrvatskom jeziku uobičajeno fonetsko tradicijsko načelo pri iskazivanju naziva neovisnih država, a i za stanovništvo se ove zemlje u nas koristi isključivo naziv Burmanci, autor se opredijelio za naziv Burma.

Pomorska regija Australazijsko Sredozemlje uglavnom se poklapa s općom zemljopisnom regijom Jugoistočne Azije, odnosno Indokine i Indonezije. Subregija Indokine obuhvaća tri države na azijskom kontinentu s izravnim izlazom na Južnokinesko more kao dio Tihog oceana (Tajland, Kambodža i Vijetnam), dok je jedina kontinentski izolirana država Laos. Iako dio indokineskog poluotoka, država Burma je zbog isključivog izlaza na Indijski ocean pridružena pomorskoj regiji Azijskih zemalja na Indiku. Indonezijski otočni prostor⁹ obuhvaća pet država (Malezija, Singapur, Brunei, Indonezija i Filipini), pri čemu se prostorno manji, ali naseljeniji i gospodarski važniji dio Malezije nalazi na Malajskom poluotoku kao dijelu azijskog kopna.

Azijsko pacifičko pročelje (Daleki istok)

Azijsko pacifičko pročelje površinom je peta (osam posto površine), ali je zato sa 25 posto udjela u svjetskom stanovništvu najnaseljenija pomorska regija svijeta. Iako u cjelini srednje razvijena (u prosjeku 4.800 US \$ po stanovniku), gospodarsko i osobito pomorsko značenje ovog prostora veoma je veliko. Naime, iako se na nju odnosi razmjerno malih 11 posto registrirane svjetske flote, s obzirom na visok udio korištenja zastava pogodnosti, po stvarnoj floti ovo je prva regija svijeta. Osim dviju zemalja u vrhu svijeta po stvarnoj floti (Japan i Kina), tu se nalaze i dvije najveće svjetske ribarske sile (Japan i Kina) i prve dvije zemlje u svjetskoj brodogradnji (Republika Koreja i Japan). Kako je Japan prva zemlja svijeta prema lučkom prometu, a iznimno velik lučki promet ostvaruju i Kina i Republika Koreja, Azijsko pacifičko pročelje danas je prostor s najvećim obujmom pomorskoga prometa na svijetu. Tako se od dvanaest najvećih luka svijeta, u ovoj regiji nalazi čak četrnaest, pri čemu je deset njih imalo promet veći od 100.000.000 tona. Među njima je pet japanskih luka (Chiba, Nagoya Kobe, Yokohama i Osaka)¹⁰, tri južnokorejske (Ulsan, Kwangyang i Inchon) i dvije kineske (Shanghai i Hong Kong).

Pomorska regija Azijskoga pacifičkog pročelja potpuno se poklapa sa zemljopisnom regijom Dalekog istoka kao prostora specifičnih demografskih, gospodarskih i drugih značajki. Obuhvaća svega sedam zemalja, među kojima veličinom i brojnošću pučanstva odskaka Kina, a gospodarskim značenjem Japan. Kini je 1997. godine priključen Hong Kong, ove godine trebao bi biti priključen i Macao, a i Tajvan se, usprkos stvarnoj neovisnosti, formalno smatra dijelom Kine. Preostaju još nerazvijena sjeverna i razvijena Republika Koreja te Mongolija kao jedina kontinentski izolirana država ovog prostora.

⁹ Budući da se najveća i najvažnija država ovog prostora zove Indonezija, radi izbjegavanja nesporazuma u pomorskoj se literaturi često koristi naziv Insulinđija (jezično istog značenja "otočna" Indija kao i Indonezija, samo što je naziv "otok" uzet iz latinskog umjesto starogrčkog jezika) za prostor cijele subregije. Ipak, u općoj zemljopisnoj literaturi taj se naziv rijetko koristi, tako da je i ovdje zadržan isti termin Indonezija za državu i subregiju (slično korištenje istih naziva prisutno je npr. u slučaju Indije i Južne Afrike za države i pripadajuće velike regionalne cjeline u kojima su te države dominantne).

¹⁰ U Japanu se ističu tri zaljeva – Tokijski, Osaka i Ise, koji imaju primat u lučkom prometu, no svaka od luka tih zaljeva statistički se uzima kao pojedinačna luka. Kad bi se sve luke Tokijskog zaljeva (Chiba, Yokohama, zaljeva statistički se uzima kao pojedinačna luka. Kad bi se sve luke Tokijskog zaljeva (Chiba, Yokohama, zaljeva statistički se uzima kao pojedinačna luka. Kad bi se sve luke Tokijskog zaljeva (Chiba, Yokohama, Tokyo, Kawasaki, Kisarazu, Funabashi i Yokosuka) tretirale kao jedinstven lučki kompleks, on bi s više od 500.000.000 tona činio najveći lučki kompleks svijeta, dok bi zaljev Osaka (luke Kobe, Osaka, Sakai, Amagasaki i Hannan) sa 350.000.000 tona bio drugi, a zaljev Ise (luke Nagoya, Yokkaichi i Matsusaka) sa 250.000.000 tona prekrancog tereta šesti u svijetu.

Australija i Oceanija

Sa 6 posto udjela u površini, Australija i Oceanija tvore srednje veliku regionalnu cjelinu, ali sa svega 30 milijuna stanovnika ili 0,5 posto svjetskog stanovništva i svakako najslabije naseljenu pomorsku regiju, što nije neobično budući da se radi o prostoru koji obuhvaća najveći dio Tihog oceana. Prosječan društveni proizvod od 14.700 US \$ upućuje na gospodarski razvijen prostor, a udio od 2 posto u svjetskoj floti na razmjerno veliku pomorsku važnost¹¹. I lučki je promet velik, no on se uglavnom odnosi na izvoz ruda iz Australije kao najznačajnije države – promet iznad 50.000.000 tona imaju samo australske luke za izvoz željezne rude – Port Hedland i Dampier te Newcastle za izvoz ugljena.

Država Australija ima dugačku i prometom roba podjednako važnu obalu Indijskog oceana, no njezina je tihooceanska obala gospodarski značajnija. Kako se sve ostale države i teritoriji odnose isključivo na Tihi ocean, razumljivo je da se ova pomorska regija svrstava u tihooceanske. Iako je N. Stražičić izdvojio dvije posebne pomorske regije – Australiju i Oceaniju, autor ovog rada nije smatrao opravdanim izdvajati prostor Oceanije, jer bi on sa 820.000 četvornih kilometara površine i svega 11 milijuna stanovnika činio premalen prostor za stvaranje posebne pomorske regije, to više što su najznačajnije oceanske države – Novi Zeland i Australija, gospodarski veoma slične i međusobno snažno povezane.

Pomorska regija Australija i Oceanija, potpuno se poklapa s istoimenim kontinentom, a njezine sastavnice čine ujedno i dvije subregije. U Australiju, osim istoimene države, spadaju samo još dva nenaseljena australska posjeda uz njezine obale (Coral Sea Island Territory i Ashmore i Cartier), a Oceaniju čini čak 27 otočnih država i teritorija. Oni su stoga razvrstani u četiri cjeline: prvu cjelinu čini Novi Zeland kojem je pridružen obližnji australski posjed Norfolk, drugu Melanezija¹² (Papua Nova Gvineja, Solomonski otoci, Nova Kaledonija, Vanuatu i Fidži), treću Mikronezija (Sjeverni Marijani, Guam, Palau, Mikronezija, Maršalski otoci, Wake, Nauru, Kiribati i Tuvalu) te četvrtu Polinezija (Midway i drugi otoci pod upravom vojske SAD-a, Tokelau, Wallis i Futuna, Zapadna Samoa, Američka Samoa, Tonga, Niue, Kukovi otoci, Francuska Polinezija i Pitcairn).

Južnoameričke zemlje na Pacifiku

Posljednja među pacifičkim i svjetskim pomorskim regijama, Južnoameričko pacifičko pročelje, obuhvaća svega dva posto površine i jedan posto svjetskog stanovništva, što je čini jednom od najmanjih pomorskih regija. Gospodarska i pomorska važnost ovog prostora također je malena – društveni proizvod od 2.600 US \$ po stanovniku na godinu nešto je niži od svjetskog prosjeka, dok udio od svega 0,1 posto u svjetskoj floti (najmanje u svijetu) svjedoči o veoma slaboj pomorskoj orijentaciji. Iako se tu nalaze dvije snažne ribarske zemlje – Peru i Čile,

¹¹ Valja spomenuti da se od ukupno 7.900.000 BT flote, 6.100.000 BT odnosi na Maršalske otoke kao državu zastave pogodnosti, no istodobno najvažnije pomorske države ovog prostora – Australija i novi Zeland, velik dio svoje flote drže pod stranim zastavama.

¹² Melanezija obuhvaća jugozapadni dio Oceanije i naziv duguje pretežno tamnoputom stanovništvu (melas – crn i nesos – otoci), Mikronezija sjeveroistočni dio Oceanije (mali otoci), a Polinezija (mnogo otoka) najveći istočni dio Oceanije istočno od datumske granice.

lučki je promet veoma slab, pa tu nema nijedne luke s prometom većim od 20.000.000 tona.

Unutar Južnoameričkog pacifičkog proćelja izdvajaju se samo ćetiri zemlje, od ćega tri (Ekvador, Peru i Ćile) imaju izravan izlaz na Pacifik, a samo je Bolivija bez izlaza na more.

Antarktika

Izvan pomorskih regija svijeta ostao je antarktićki kontinent koji je kao nenaseljen prostor s posve nepovoljnim uvjetima za plovidbu, gospodarski i pomorski posve beznaćajan. Vojne su aktivnosti na Antarktici zabranjene, a rudna se bogatstva ne iskorićtavaju zbog previsokih troćkova, tako da tu nema niti pravih luka. Ugovorom o Antarktici iz 1959. godine ne priznaju se, ali i ne odbijaju vlasnića prava na sve teritorije južno od 60 stupnjeva južne zemljopisne ćirine. Kako su posjedi Australije, Ujedinjenoga Kraljevstva, Novog Zelanda, Norvećke i Francuske uspostavljeni prije tog datuma, joć uvijek se navode kao zavisni teritoriji¹³.

3. ZAKLJUĆAK

Pomorska regionalizacija svijeta predstavljena u ovom radu pridržava se istih naćela kao i pomorska regionalizacija N. Straćića, zbog ćega razlike u odnosu na tu regionalizaciju nisu velike.

Razlike u pridrućivanju drćava pojedinim velikim regionalnim ćjelinama ukljućuju sljedeće:

- spajanje Australije i Oceanije u jednu pomorsku regiju;
- posebno spominjanje Antarktike kao dijela svijeta izvan 14 regionalnih ćjelina;
- pridrućivanje crnomorskih zemalja (Bugarska, Rumunjska, Ukrajina, Moldavija, Bjelorusija, Gruzija, Armenija i Azerbajdćan) s iznimkom Turske, pomorskoj regiji Rusija i crnomorske zemlje, zbog ćega je ime regije Ruska Federacija i Kaspijsko-srednjoazijske zemlje promijenjeno u Rusija i crnomorske zemlje;
- premještanje Ćeške iz pomorske regije Euroazijsko-afrićko Sredozemlje u regiju Atlantske Europe;
- premještanje Salvadora iz pomorske regije Amerićkog Sredozemlja u regiju Pacifićke zemlje Latinske Amerike, zbog ćega je ta regija preimenovana u Južnoamerićeke zemlje na Pacifiku;
- premještanje Somalije iz pomorske regije Afrićkih zemalja u regiju Zemalja Crvenog mora i Perzijsko-arapskog zaljeva.

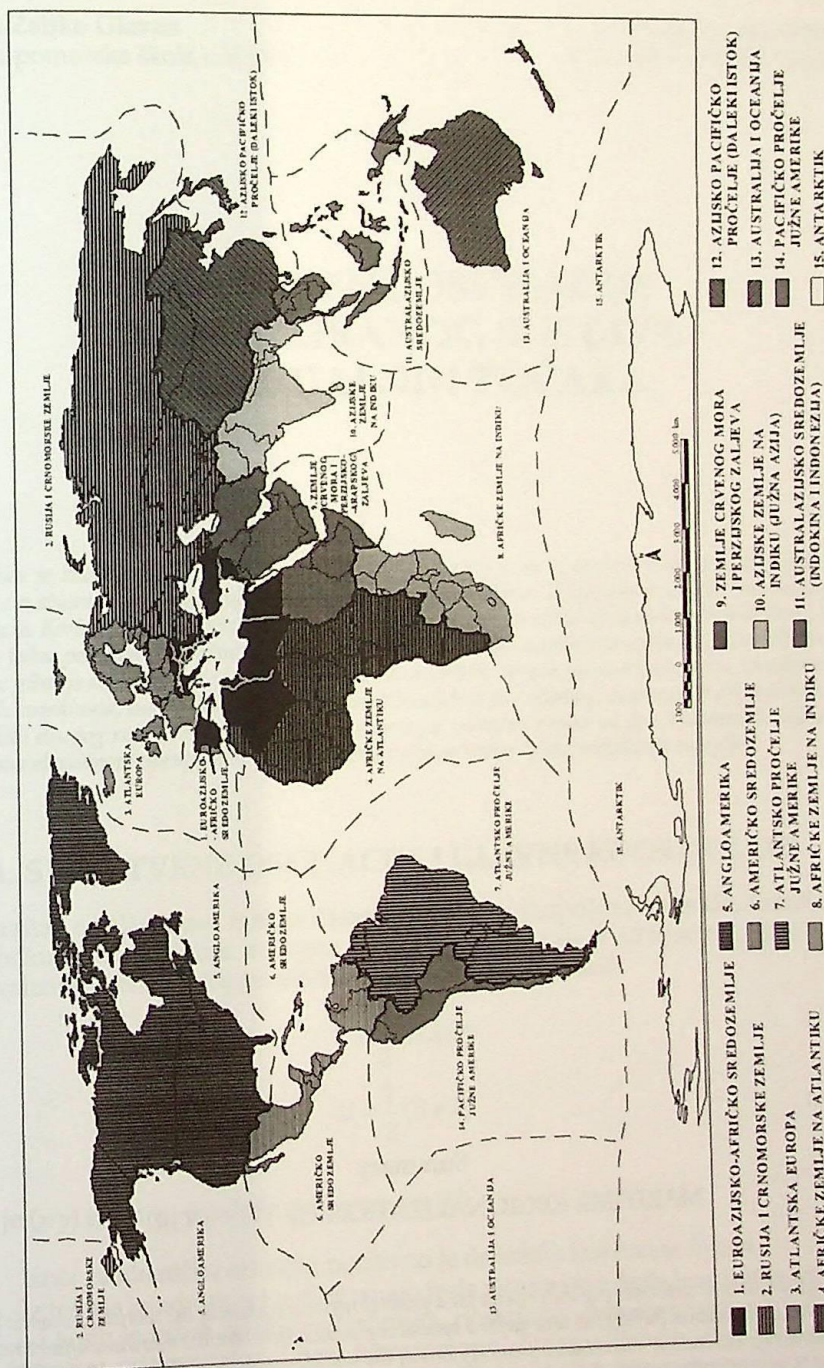
Unutar pojedinih ćjelina provedene su manje promjene u razvrstavanju pojedinih zemalja, pri ćemu je naglasak bio u prvom redu na izdvajanju u posebne ćjeline zemalja bez izlaza na more, dakle zemalja bez vlastiћih luka. Uporabljeni su djelomićno i nećto drukćiji nazivi pojedinih subregionalnih ćjelina. Navedene

¹³ Na najveći dio Britanskog antarktićkoga teritorija prava istodobno polaću Ćile i Argentina, dok je od svoga nekadašnjeg posjeda odustao SAD, tako da taj prostor ni pod ćijom upravom. Osim spomenutih zemalja koje imaju odredeni broj baza na svojim posjedima, stalne baze (meteoroloćke stanice) na Antarktici imaju joć i Rusija, Kina, Japan, Indija, Njemaćka, Poljska, Belgija, Južnoafrićka Republika, Brazil i Urugvaj.

promjene nisu posljedica mijenjanja osnovnih načela pomorske regionalizacije, nego većeg isticanja općezemljopisnih, fizionomskih te političko-gospodarskih aspekata umjesto striktno pomorskih kriterija.

LITERATURA

- [1] Atlas svijeta. Leksikografski zavod "Miroslav Krleža", Zagreb 1988.
- [2] Der Fischer Welt Almanach '91. Fischer Taschenbuch Verlag, Frankfurt am Main 1990.
- [3] Journal de la Marine Marchande et du Transport Multimodal, Paris 1997.
- [4] Z. Klarić, Kriteriji za određivanje turističko-geografskih regija (primjer Hrvatske) – doktorska disertacija. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb, 1990.
- [5] Z. Klarić, Establishing tourist regions – The situation in Croatia. Tourism management Vol 13, No. 3, Butterworth-Heinemann Ltd, London, September 1992, str. 305.-311.
- [6] D. Pearce, Tourism Today: A Geographical Analysis, Longman Scientific & Technical and John Wiley & Sons, Inc., Harlow (U.K.), 1987.
- [7] V. Rogić, Jednostavnost i fleksibilnost koncepta nodalno-funkcionalne diferencijacije SR Hrvatske, Geografski glasnik br. 46, godina 1984., Savez geografskih društva Hrvatske, Zagreb 1984.
- [8] V. Rogić, Nacrt uvjetno homogene regionalizacije SR Hrvatske, Geografski glasnik br. 45, godina 1983., Savez geografskih društava Hrvatske, Zagreb, 1983.
- [9] Shipping Statistics and Market Review, ISL, Bremen, 1997.-1998.
- [10] Statistički ljetopis 98, DZS, Zagreb 1998.
- [11] Statistical abstract of the United States, 1997; Bureau of the Census, Department of Commerce, USG 1999.
- [12] N. Stržić, Pomorska geografija svijeta, Školska knjiga, Zagreb 1996.
- [13] The Statesman's Year-book 1994.-1995. 131st Edition, The Macmillan Press Ltd, London/Basingstoke, 1994.
- [14] The Times Atlas of the World. Times Books, London 1985.

Slika 1. Pomorska regionalizacija svijeta

Summary

MARITIME REGIONALIZATION OF THE WORLD

The author aims at determining the criteria for a general regionalization of the world (economic basis, economic and political factors) as well as for a special regionalization that the maritime affairs require. Furthermore, the author reconsiders some regions of the world, some corrections and tries to be more accurate in conformity with the economic and political changes and new conceptions. At the end he summarizes new elements of the regionalization as regards the one presented by professor Nikola Stražičić.